

BIULETYN OGRODÓW BOTANICZNYCH

Nr 2, 1970

JAKUB MOWSZOWICZ

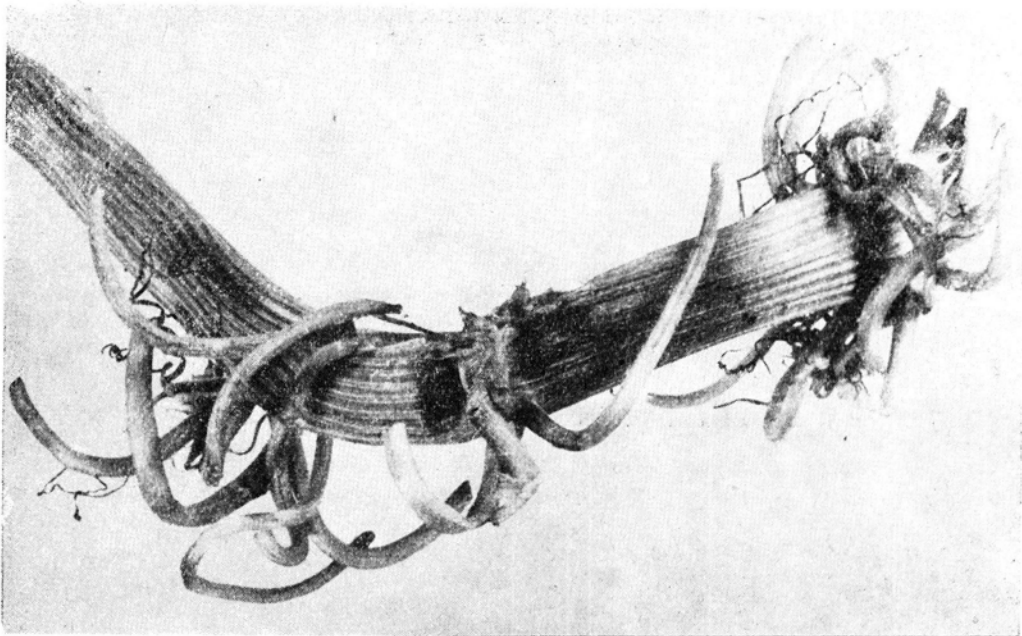
Katedra Syst. i Geogr. Roślin UŁ

O WYSTĘPOWANIU ZJAWISKA FASCJACJI U ROŚLIN UPRAWNYCH NA PRZYKŁADZIE DYNI

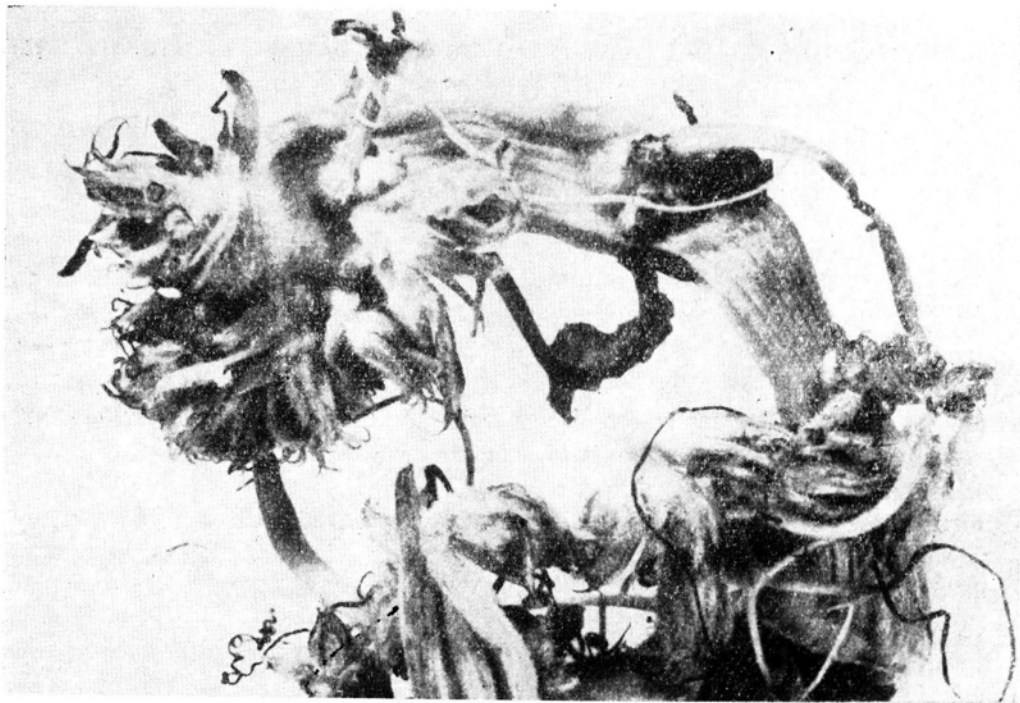
W październiku 1968 r. mgr D. Krzywański natrafił w Ogródku Przyzakładowym UŁ na staśmione 2 okazy dyni (*Cucurbita pepo* L.), wyrosłe na użyźnionej glebie. Kanciasta łodyga dyni uległa znacznemu spłaszczeniu, które na szczycie pędu dochodziło do 7—10 cm szerokości. Naprzemianległy układ liści został tu zastąpiony przez naprzeciwległe i okółkowe układy. Z węzłów wyrastało po kilka liści. Na zamieszczonej rycinie (1) widoczne są ogonki liściowe wyrastające z węzłów staśmionych pędów (blaszki liściowe zostały usunięte). W późniejszym stadium liście występują na spłaszczonej łodydze grupowo, po 4—5 razem. Na szycie staśmionego pędu zaznaczyło się gęste skupienie zdeformowanych pąków kwiatowych i zniekształconych kwiatów (ryc. 2).

Obserwacje wykazały, że u wszystkich rodzajów należących do rodziny dynio-watych (*Cucurbitaceae*) występuje zjawisko fascjacji. Liczba staśmionych okazów roślin waha się w granicach od 0,5 do 6%. Największy odsetek fascjacji przypada na dynie. Rośliny staśmione wykazują w procesie ontogenezy opóźnienie w swoim rozwoju w stosunku do roślin zwykłych. Największą liczbę staśmionych okazów obserwuje się u późnych odmian.

Podobne zjawisko fascjacji łodygi jest dość rozpowszechnione wśród różnych warzyw. Można je obserwować na przykładach następujących rodzin: krzyżowych

Ryc. 1. Staśmiony pęd dyni z ogonkami liściowymi wyrastającymi z węzłów po usunięciu blaszek.
Fot. D. Krzywański

Ryc. 2. Wierzchołek staśmionego pędu dyni ze zdeformowanymi licznymi pąkami kwiatowymi zebranymi w główkę. Fot. D. Krzywański

(kapusta, *Brassica oleracea*); baldaszkowatych (marchew, *Daucus carota*); komosowatych (burak, *Beta vulgaris*); szpinak, *Spinacia oleracea*); motylkowatych (groch, *Pisum sativum*); dyniowatych (dynia, *Cucurbita pepo*; melon, *Cucumis melo*; ogórek, *Cucumis sativus*); psiankowatych (pomidor, *Solanum lycopersicum*; bakłażany, *Solanum melongena*); złożonych (sałata, *Lactuca sativa*; cykoria endywia, *Cichorium endivia*).

Liczba występujących staśmionych okazów jest różna i pozostaje w zależności od gatunku i odmiany.

U jednych roślin fascjacje zaznaczają się w początkowych fazach rozwojowych, np. u *Brassica oleracea*, *Lactuca sativa*, *Beta vulgaris* i *Cucumis sativus*, natomiast u innych np. u *Daucus carota* staśmienienia występują dopiero w okresie kwitnienia.

Rośliny staśmione odznaczają się dłuższym okresem wegetacyjnym. Fascjacom, występującym u warzywnych roślin uprawnych, zwykle towarzyszy znaczne zwiększenie się liczby liści i kwiatów na łodydze, co sprzyja podwyższonej produktywności niektórych upraw, jak np. sałaty, szpinaku, kapusty i grochu.

Na występowanie zjawiska fascjacji u roślin uprawnych rosnących na żyznych glebach, często też u roślin dziko rosnących, zwrócił już w swoim czasie uwagę de Vries H. „Über die Abhängigkeit der Fasciation vom Alter bei Zweijährigen Pflanzen“. W ogóle należy podkreślić związek zjawiska fascjacji u roślin uprawnych z cechami korzystnymi dla gospodarki.

WANDA WRÓBEL-STERMIŃSKA

Ogród Botaniczny UJ

ZRASTANIE SIĘ LIŚCI I KWIATOSTANÓW U STRELICJI KRÓLEWSKIEJ (*strelitzia reginae* BANKS.)

Na łamach Biuletynu Ogrodów Botanicznych opisywano już kilkakrotnie zjawisko nieprawidłowości w liściach i kwiatach u różnych roślin (nr 3/62, 2/63, 4/66, 3/69). Podobny przypadek zaobserwowano u liści i kwiatostanów *Strelitzia reginae*, należącej do rodziny *Musaceae*.

Strelcja królewska jest byliną bagienną, rosnącą na terenach południowej Afryki. Z kłaczy wyrastają pojedyncze, eliptyczne liście dochodzące do 1,70 m wysokości, które w dolnej części obejmują się pochwiasto. Kwiatostany, podobnie jak liście, wyrastają również na długich szypułkach; złożone są z 2—5 pięknych,